

mellem hovedstadens og provinsens købmænd. Specielt behandlingen af smugleriet og de københavnske handlendes store problemer med, da det kom til stykket, selv at forsyne landet med de fire species, er indgående skildret.

Alligevel sidder man efter at have læst bogen tilbage med den fornemmelse, at man kun har hørt den ene part i sagen – de københavnske købmænd. Der mangler således en dyberegående analyse af provinsbyernes holdning til forordningen, og hvordan det rent faktisk gik dem i årene 1726-30. Svaret herpå ligger nok ikke i Rentekammerets arkiv men i byarkiverne og nogle af de bedre købstadshistorier. I den foreliggende sammenhæng havde det været tilstrækkeligt at undersøge nogle af de større købstæder – f.eks. Ålborg, Århus og Odense – som blev mest berørt af forordningen. Forfatteren kan hertil indvende, at en sådan analyse ikke har været hans ærinde. Den er imidlertid nødvendig, når man skal vurdere virkningerne af forordningen om de fire species og i hvilken udstrækning regeringen havde ret i, at den hindrede »... de andre stæders indvånere deres handel og næring ...«.

I indledningen til bogen (s. 8) skriver forfatteren, at blandt de mange forhold, der afgjorde forordningens udformning, forløb og ophævelse bl.a. også kan nævnes interesse modsætningerne mellem Danmark-Norge og udlandet. Forfatteren tænker her med rette først og fremmest på Holland, der takket være de indgåede told- og handelstraktater i 2. halvdel af det 17. århundrede og begyndelsen af det 18. århundrede havde en dominerende indflydelse på udformningen af den danske merkantilistiske politik. Det havde været interessant, om denne problemstilling – interesse modsætningerne mellem Danmark-Norge og udlan-

det i forbindelse med forordningen om de fire species – var kommet stærkere frem i bogen. Kapitel 8 har godt nok som emne »Kommercetraktaten med Holland og de fire species«, men her behandles primært de københavnske interesser i sagen i forbindelse med debatten om de fire species. I forhold til udlandet betød forordningen om de fire species på papiret en væsentlig indskrænkning af samhandelen med Danmark og en stærk favorisering af den nationale (københavnske) handel. Forordningen om de fire species 1726 må således også ses i en større sammenhæng som et forsøg på en mere selvstændig dansk handelspolitik efter udløbet af handelstraktaten med Holland i 1721. Dette aspekt nævnes i indledningen til bogen, men går tabt i detailbehandlingen.

De her anførte kritiske bemærkninger skal dog ses i lyset af, at helhedsindtrykket af bogen er absolut positivt. Forfatteren har inden for de noget snævre rammer, han selv har opstillet, leveret et godt og grundigt arbejde. Bogen er velskrevet og må absolut betegnes som en gevinst for forståelsen af de motiver, der lå bag denne særlige gren af den danske handelspolitik i 1720'erne. Den fremførte kritik retter sig derfor heller ikke mod den saglige behandling af emnet, som forfatteren har leveret i bogen, men mod nogle af de aspekter, som han har udeladt, og som er vigtige for den fulde forståelse af det, som er emnet for bogens undertitel: »Dansk merkantilistisk stabel- og navigationspolitik i 1720'erne«.

Henrik Becker-Christensen

Ole Mortensen: *Fåborgs skibsfart 1800-1920*. (Høst og Søn, 1979). 204 s., 138,- kr.

Høsts Forlag har efterhånden specialiseret sig i udgivelse af søfartshistorisk

litteratur, og det er karakteristisk, at bøgerne alle er gennemillustrerede. Det gælder også denne om skibsfarten i Fåborg.

Der indledes med en bredere fremstilling af det økonomiske og menneskelige grundlag for søfarten på Fåborg Toldsted, hvorunder byens maritime storhed og fald klarlægges. Herefter følger et hovedafsnit, der skildrer enkelte af byens skibe fra perioden 1800 til 1920, og der tegnes herunder et billede af det enkelte skibs skæbne for på denne måde at vise søfartens vilkår til forskellige tider. I det sidste hovedafsnit bringer forfatteren en fortegnelse over skibe i alfabetisk orden fra det lokale toldsted 1800-1930.

Fåborgs skibsfart er interessant populærvitenskabelig søfartshistorie, der ikke mindst på grund af de mange illustrationer af mennesker og skibe giver en række gode tidsbilleder.

Henrik Fode

O. Nielsen: *Historiske Efterretninger om Slavs Herred. 1868.* (Genudgivet af Historisk Samfund for Ribe Amt, 1981). 62 s.

Oluf Nielsen var en flittig lokalhistoriker, og selv om han måske især mindes for sine arbejder om København, hvor han fik sin største virksomhed, var Vestjylland udgangspunktet for hans interesse. Der er derfor god grund til at bringe et fotografisk optryk af hans beskrivelse af Slavs herred. Den blev første gang bragt i Danske Samlinger 1868, og dette tidsskrift er nu sjældent og vanskeligt at skaffe. Oluf Nielsen hørte til dem, der forsmåede enhver letkøbt effekt for at more sine læsere og give dem en tiltrækkende underholdning, men emnet er heller ikke inspirerende, da de fire sogne, hvoraf herredet blev dannet 1552, ikke på

hans tid ejede meget, der var værd at fremhæve, mens nu bl.a. Grindstedes vækst kunne give stof nok; men man må beundre, hvor meget materiale han har samlet. Han var på denne tid optaget af udgivelsen af Ribe Oldemoder, hvis oplysninger også er blevet brugt i denne bog. Man får virkelig et indtryk af herredets historie, som den måtte tegne sig for en historiker for over 100 år siden, og at man nu ville anlægge et andet synspunkt og lægge vægten på andre og for vor tid mere frugtbare emner, kan ikke bebrejdes Oluf Nielsen, så det tjener Historisk Samfund for Ribe Amt til ære at have gjort hans arbejde tilgængeligt igen.

Helge Søgaard

C. Hages *politiske dagbog 1881-84.* Forord v/Ole Harbo. (Erhvervsøkonomisk Forlag, 1981).

Da Christopher Hage døde 1930, fik den københavnske Handelshøjskole overdraget hans bogsamling. Blandt bøgerne var også Hages dagbøger, der dækker perioderne 1881-84, 1894-1901 og 1901-05. Det er næppe almindelig kendt, at disse dagbøger er bevaret; hans biograf til Dansk Biografisk Leksikon, Helge Larsen, nævner det f.eks. ikke, og ingen synes at have anvendt dagbøgerne i forskningen. Her udsendes som en hilsen til Handelshøjskolens Biblioteks venner den første lille dagbog fra begyndelsen af 1880'erne, fra den periode, da Hage blev indvalgt i folketinget som en slags liberal med sejr over modkandidaten, E.J. Sommerfeldt, der var ren højremænd. Der er såmænd kun tale om ca. 15 håndskrevne sider i notesbogformat, og det er ikke sensationer, der bydes på; men til afklaring af detaljer kan dagbogsbladene have deres betydning. I forordet til den lille bog siges det, at de øvri-